

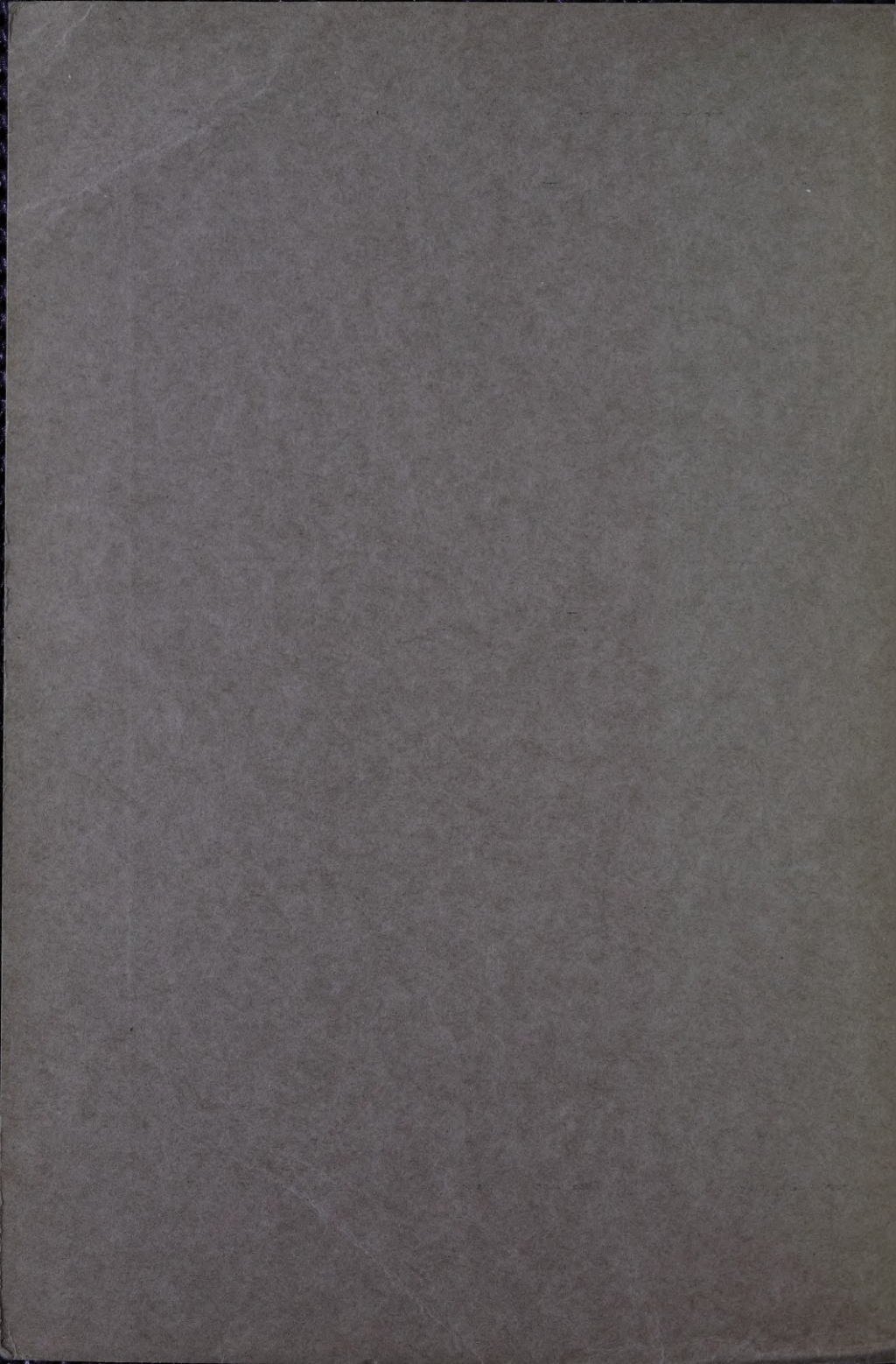
L $\frac{34}{137}$
LATVIJAS VĒSTURES PIRMAVOTI IV.

ARVEDS ŠVĀBE

DRUSTU PAGASTA
TIESAS SPRIEDUMI
1830.—35. G.

RĪGĀ, 1927.

IZDEVĒJA LATVIJAS SKOLOTĀJU SAVIENĪBA

L $\frac{34}{137}$

Drust.
L

LATVIJAS VĒSTURES PIRMAVOTI IV.

Arveds Švābe

Drustu pagasta tiesas
spriedumi 1830.—35. g.

13-1
L-1

Izdevēja

Latvijas Skolotāju Savienība.

RĪGĀ, 1927.

Latv. PSR Valsts bibliotēka

~~62~~ 8. 462

0309065555

E. Pipiņa un J. Upmaņa spiestuve, Rīgā, Marijas ielā 10.

1. Tai 18 Jannuwar 1830-ta Gadda.

Klaht buhdami Teesas wihri Jacobe Dsirfals Jahne Zihrul Mattis Versin.

Suhdsefšana: Kalps Reekste Jahn Brant pret Sawu Saimneku Reekste Jahne fuhds fa tas Saimneeks winnam nesoht Lohna Ausfu nodewis.

Izmekleşana: Jahn Brant fakta fa winsch esfoht gan tahs ausfas eefsch maifa eehbehrs abber Schim nesoht eehdewis.

Spreedums: Jahn Reekst apsohla eefsch 3 deenam tohs Ausfas nodoht un tee Teesfas wihri no spreesch ja winsch trescha deena nenodohd 50 R. Ruppas us Rattru deenu Ras teef aiskawehts.

Termin preefch Spreedum un Strahps Nauda maffšana: 21 Jannuwar.

Rad irra Peepildihts: 21-mo Jannuwar.

2. Tai 25. I. 1830.

S.: Starossta Perlbach fuhds fa Sunde Petter Lahzis irra deenu eefsch Krohga nobfers.

J.: Sunde Petter Lahzis fakta fa Schim tas netihscham notizzis.

L.: Sunde Andsch August.

Sp.: Petter Lahz buhs eefsch 4 deenam to deenu atklausht un 10 Sitteni par Mahzib fa ne buhs ohtra reisa ta wairs darriht.

P.: 27. I.

T.: 29. I.

3. Tai 8 Februwar 1830.

S.: Krohdsineeks Treij Pret sawu kalponi Marrij fuhds fa winna esfoht bes winna sinnas us Zeemu aiskagafusi un 1½ deenu palikfusi.

Saisinājumi: S. — sūdžiba, J. — izmekleşana, L. — lieciekiei. Sp. — spriedums, T. — termiņš, P. — sprieduma izpildišana.

J.: Marrija fakka ka winna esfoht Gasppaschi atlugufes.
 L.: Massa anne fakka ka winna nau neko fazzijusi.
 Sp.: Scho Marriju Stipri isbahra un schi to Kroh-
 dsinefu pee luhdsas un schis arr schama reisa peedewe.

4. Tai 22. II. 1830.

S.: Muishas Waldineeks J Perlbach Suhds Ka Saim-
 nefi Spindul Jahn Grahpis Jaudsum Bertul Pauke Sunde
 Jahne Wiffne nau to Malku noweddufschi Kas tikke peesazzits
 17 J. nowesst.

J.: Schee Saimnefi fakka ka newarrejuschi istikt jo
 Zitta darrišana irra bijusi.

L.: Teesfas wihri Passi fakka ka netahda Zitta darri-
 شان nau bijusi.

Sp.: Schos Saimnefus Strahpeja arr 10 Sitteneem
 un ka teek ta Malka eeksch 6 deenam nowessta.

P.: 26. II.

L.: 28. II.

5. Tai 1-ma Mertz 1830.

S.: Glake Jahn Ballof fuhds ka winna puslineeks Marz
 Dsirkal esfoht no winna Rannepejeem to leelu pusfi panehmis.

J.: Marzis Sakka ka winsch wairaf naw nemis ka
 pusfi un to Ohtru pusfi irra atstahijs pee Esdera preefsch
 to Jahni un schis Jahnis nesohht nemas sawu us Maiju
 tiffam wedis eefam Sappuwuschi.

L.: Gloke Jacob Swihgur Gloke Grisfsch Sinnot
 leezib dohd ka to pusfi no teem Rannepejeem irra pee Esdera
 Sapulijusi.

Sp.: Marzis Jahnam nebuhs no sawas pusfes Kan-
 nepejeem doht pehz kam winsch naw sawu noesfera atwedis
 un tee Teesfas wihri winnu Stipri is lamma kad winsch
 naw sawu Rannepeja Satohpis.

6. Tai 15. III. 1830.

S.: Kalps Jehrus Mattis pret sawu Saimnefu Petter
 Gulbi fuhds ka tas Saimneeks winna Pohpeem barrib
 nedohdohht.

J.: Tas Saimneeks Sakka ka winnam esohht 4 leeli
 lohpi schis teem 3 gan dohdohht barrib abber tam Zetturtam
 nedohdohht.

L.: Mazzis Deßlis.

Sp.: Tam Kalpam Mattisfam naw wairaf brihw loppu turreht fa 3 un to Zettorto lai winsch isdohd odder pirt barrib.

7. Tai 20. III. 1830.

S.: Skolmeisters J. Warderman preit Bringeneschu Saimneefim Suhds fa winni naw Skohla malku noweduschi.

J.: Tee Bringu Muishas Saimneefi irra atrodami pee wainas zaur tam kad winni naw Skohla tai nolitta deena to malku noweduschi.

Sp.: Teem Saimneefim ja noleef pediga asjis par 4 deenam ja to nepadara par kattru deenu kas teef alskaweta 50 R. Ruppura Strahpes.

L.: 24 III. P.: 24. III.

8. Tai 19 April 1830.

S. un J.: Zeenigs Augsts leels Rungs Basnihzas preefschneefs U. v. Hagemeisters) permideram us wehleja fa to Spindul Jacob Steinberg buhs pee Teesfas Dawesst un no Teesfas no Strahpeht par tam kad winsch Widus Leedenos Swehkos fa Lohps peedsehris basnihz bijs un Lehrumu taifjis un Ra Pelmenderis wedis is basnihz ahra tad winsch Permenderi Lammaijs un naw Klausfjis.

L.: Ne warreja Leegtees.

Sp.: Tam Jacob Steinbergam Jamaksa 1 Rubl. 25 R. Sudrab basnihz Lahde un 20 Sitteni ar speefim par tam Kad pelmenderi lamaijs.

L.: 26. IV. P.: 26. IV.

9. Tai 26. IV. 1830.

S.: Jaudsum Jahnis Swehdris arr Ranzeneschu Walstis Kalpu Krustin Soloku sche pee Teehsas no runnaij un Noderas fa Schis Jaudsum Jahnis schim Krustin Solokam Sahwu Maijas Klausischanu uspussehm atdohd, Us 3 trim gadeem kad winsch antligi Dsihwo un sawas deenas Rittigi no Klausfa kad winnam uspusfi jirra ja no Klausfa un kad Mahjas irra fa atkalne weenu deenu ne fur nebuhs no Blanditees ne arr apfart no wasjatees un fa Mahju buhs Rohpt fa peenahkas pee wisfa.

J.: Schis Krusstinsch pee Teesfas it gruntigi faderras arr to Jaudsum Jahn Swehdru fa schis buhschot gohdigi un hijgi winna Klausficht ne kurra weeta rupisch buhdams ne arr weenu pusdeenu atraudams no Mahjas Kopschanas kur abbeem wajagoht kocht un fahwas pus gaitu un Kunga un Krohna Kalposchanas bes fahdu aistrunnaschan no Klausficht un fad Maija buhschot buhs pee wisfa darba Stipri Strahdat un antligi Pakkalaluhkoht tik pat fa tas Jahnis, un to Labbibu fas teef Rudinos Kults buhs arr seekim pahr mehriht fattu iskultu Riju. —

L.: Schis Jaudsum Jahnis tam fawom pusstenef dohd no fawom leetam 1. Sirgu 2. Wahgi 2. Ragawas 1. arflu 2. Ballinas 1. Koffas dfinaw abbeem kopa 2 Jaunas isfkaptis 1. Jaunu Zirri un schis Krusstin Sollof apsohlas tahs leetas tahdas passchas atdohht fad schis no tahs pus flausifchanas atstahjotees fa esfos fanehmis.

Sp.: Schi Pagasta Teesfa Scho Krusstin Solof eefsch fahwu walsti eenem ar Rittigu passu un arr Zeeniga leela Runga Sinnaschanu us trim Gaddeem tas irra no Jurgeem 1830-to Gadu lihds Gurgeem 1833-scho Gadu un laun to Brihwibu to Jaudsum Maju uspus flausifchan nemt abber ne tihrum un Plahwu pusschu Skirt tas naw Brihw, un tam Wezzam Tehwam Jacob Bruhnam buhs arr sawu sehwinnu No Abbam pussfcham Maisi un Zittu usturru doht fa naw ne fahda Suhdseschana.

Krusstin Solofa

× × ×

10. Sai 28. IV. 1830.

Klahtbuhdami Teesfas Wihri Preefsch Sehdetais Jacob Dsirkal

1=mais Beisizers Rudin Jahn Zihru

2. d^o Tulze Mattis Versin.

S.: Tas Saimneeks Spindul Jahn Grahp Luhds Zeeniga leela Runga un Walsfts Teesfu fa lai nowinna atnemot to mahjas Saimenezibu fa winsch wairs nespchot Runga kalposchan un Krohna maksaschanu un mahjas Kopschanu us preefschu weest un jau esfoht eefsch Paradeem eesflichdeijs:

J.: Tee Teesfas Wihri arr Teesfas Skrihweli ais-

gahja us to Spindul Mahju to mahju apluhkot un ta Spindul Jahna Grapa mantu usnemt. —

Tiffe atrašts

1.—2	Sirgi us Ofzjon pardohts	—	12 Rub 25	R. Sud:
4	Jšftaptis	d ⁰ —	20 ^{1/4}	"
2	Zirri	d ⁰ —	27	"
1	maš Grahpitš	d ⁰ —	50	"
1	Leels Grahpiš	d ⁰ — 1 "	—	"
1.	Arklis	d ⁰ —	50	"
1.	Rešgis	d ⁰ —	17	"
2	Wahgi beš Ratta	d ⁰ —	78	"
1	Rubbuls	d ⁰ —	40 ^{3/4}	"
1	Ballina	d ⁰ —	16	"
2.	Muzzas	d ⁰ —	80	"
1.	Streles	d ⁰ — 1 "	75	"
2	šelsa Seffum	d ⁰ —	31	"
1.	weena Zuhfa	d ⁰ — 2 "	—	"

Suma — 21 Rubli 10 R. Sudrab

L.: Ta Jahne Grahpa Paradi to winsch irra parada palizis. —

Maggasine 4	Puhri Rudsu	— 90 R.: S: p: — 3 R: — 60 R: S:
d ⁰	4 ^{2/3} p: Meeschu	— 60 d ⁰ — 2 " — 80 "
d ⁰	3 ^{5/6} p: Auzsu	— 50 d ⁰ — 1 " — 90 "
Šišhana Krohn	Ufmen p: 2 ašfi	— 1 " — —
par 5	Ušfi Rijas malkas	— 1 " — 25 "

10 r. — 55 R. S.

Sp.: P.: See 10 Rubl 55 Ropeit Sudraba nomafati fur ta Nauda danaza pee Walšts Naudas tadehl kad ta labbiba bihja no walšts labbibas ne nomaggasines.

11. Tai 10=tai Maija 1830.

Klaht buhdami Teesfas Wihri Jacob Širkal: — Jahn Zihrul Wettneefs M: Perlbač. —

S.: Tas Petter Stabbin arr to Slaku Nomirruschu Jacob Dehlu Jacob un winna mahti Lihšfi Šwihguru fanahza pee Teesfas un luhdsas ka tas Petter Stabbin ar Šbbu Brahtu to Slaku Maijas waldišchanu atdohd Šchim lalake Jacob Dehlam Jacob Šwihguram un Šhiš arr arr

labbprahtu un arr Mihlestibu fanem ta ka irra tai Vargrapi § 235 norakstihš ka Šhīs Petters irra weens Vermenderš preefš to Nomirruscha Jacob S: dehla Jacob un ka tai maija buhšot par Saimneku buhtu 6 Gaddi.

J.: Slake Jacob Dfirkal Vermenderis preefš wišseem ta Nomirruscha Jacob Swihgura Bernem un tahš atraintens irra to maiju un tahš Leetas Wišsas wešselas un fakoptas attradiš luhdš arr paggašta Teesšu ka pehz ta Petter Stabbin un Jacob Swihgur un winnu mahšes Swigur ta slaku mahja tiktu atnemta no ta Petter un tam Jacob swihgur atdohta. —

Sp.: Tee Teesšas Wihri to itt Gruntigi išmelleja un išluhšoja attrada wiššu labbi tad eezehle to Jacob Swihgur tai slaku Mahja par šaimneku un no ta Petter Stabbina tahš leetas tahdas paššas atnehme ka winnam bija eedohtas Ruštama un ne Ruštama mantta. — Un taš Petter Stabin pee weenu Zittu šaimneku par Deenšneku Mišeht.

12. Sai 17 V. 1830.

S.: Šaimneks Sunde Jahn Wišne Suhds šawu Kalpu Jacob Pauka ka naw uš darbeem Brauzis kad winš irra šellejš un gahš šawu Bandu Strahdat.

J.: Jacob Pauke Šakka ka šhīs jau eššot rihta tahlin uš Darbeem atbrauzis tik to wakkar nešohť atbrauzis kad taš Šaimneks šhim irra wehlejš.

Sp.: Ta Teesša to Jacob Pauku Labbi išbahra un noleek to Strahpi 15 šittenuš ar Špeekim un 25 f: Sudrab Nauda kad ohtra reiša wehl ta darris. Šhama reiša taš Šaimneks pee dohde. —

13. So 7. Žuhnij 1830.

Klaht buhdami Teesšas Wihri Jacob Dfirkal Jahn Žihrl Mattiš Veršin.

S.: Kalps Jehrūs Mazis Dešlis Suhds ka winna Šaimneks winnam nedohdot antligi Šehst un taš Šaimneks nemas patš tur neehdot kurfšis.

J.: Mazšis šakka ka taš Šaimneks ohtra Rambari oder Nama ween ehdoht nemas eefš ištabbas fur Kalpeem Šhst dohdot ne eijoht ehst. —

L.: Mattiš Lahzis.

Sp.: Tas Saimneefs buhs teem Kalpeem Labbaku
Chdeenu Doht un buhs weena Jstaba arr Kalpeem ehst.

14. Tai 17. Juhlij 1830.

Basnihzas Vermenders Knigste Jahn Weiklis arr
Scheem Teessas Wihreem Jacob Dsirkal Jahn Zihrul
Mattis Bersins.

J.: Ehe pee Teessas Skolmeistersi Fridrit Warder-
man atfauza un winnam Stippri peefohdinaja ka winsch to
Kalponi Lattu Leepu buhs nosehwim attaisst pee weenu
Zittu Saimnefu pehz tam kad winna weena negohdiga
Sehwa irra bijust un nu attal ta wisza Draudse Suhdsas
ka Jau winna negohdigi ar Echo Skolmeistersi Saffot Dsih-
wot pee kam Dauds leezinefi atrahdas pehz apstiprinashan.

L.: Schis Skolmeisters ne ko tur pretti ne lehdsas un
Stipri apfohlas to Lattu neazzis eeraudsit un ka schis
buhstot nu gohdigati Dsihwot.

Sp.: Tee Teessas Wihri nospreesch to Kalponi tuhlin
nodoht un ka winna wairs weenu reisst eefsch Skohlu Sawu
Kahju neeezel un to ohtru Meittu Marriju arr tapat Skol-
meisters stipri apfohlas no scham diwam neskistam seewam
fargatees.

15. To 9 Augustu 1830.

S.: Saimneefs Lurrante Petter Suhds ka winna kalps
Peetter Lahzis irra diwas deenas Nodsehris pee Skolim
Krusstabas bes winna attaischan. —

J.: Un ta tas Saimneefs fakka ka dauds reisam tas
Peetteris eijot us tahdim nelugteem gohdim un dauds
deenas no Blandotees.

L.: Jacob Pohgul un pats Peeter ne leedsas.

Sp.: teef Strahpets arr 15 sittenem arr Speekim par
tahdu nebehdnibu un tam faimnefam ja nomassa 25 R. S.
par to diwu deenu Niskawefchan nn ja uspreekschu wehl
ta darris dubbultigi tiks Strahpets.

L.: 30 Juhlija.

16. Tai 23. VIII. 1830.

Raht buhdam Teessas Wihri Jacob Dsirkal Jahn
Zihrul Weettneefs M: Perlbach.

S.: Bringu Muifchas Rintinet Marz Dang Suhds
Tulze Indrit Glaidin kad naw Bijs labbi Sehmes is arris
un fchis winnam lizzis pahri Urst nau to darrijs un tur
wehl rupsch klahu Bijs.

J.: Ta Schis Rentineeks irra sawu Stahrosstu Steleijs
lai winnam leefot to Sehmi par jaunu par artt ihto nau
Klausfijis.

L.: Stahrossta un Tulze Jahn.

Sp.: Tas Tulze Indrit teef Strahpets arr 25 Sitte=
neem arr Spehkim un ta Sehme Ro tik Slikti arris bija ja
no Ezze passham arr sawu Sirgu un ohtru reisfi japahr
Uhr parhi. —

17. Tai 13. September 1830.

S.: Rijneeks Rudin Jahn Egliht fuhds Jaudsum
Brantu ka winsch naw winna klausfijis.

J.: Tas Rijneeks tam Brantam Lizzis eet eefsch Riitu
un lai to Labbibu Sehme Grushot tahdel kad Zittu Ruh=
leju nau leelafu Bijuschi ka fchis un fchis Brant naw to
Rijnefa Riffoschanu klausfij un naw Gahijs eefam Rij=
nefam bijs us Muifchas waldinefu Sinna jadohd.

L.: Grissch Ohfols Jurris Reefst.

Sp.: Teef Strahpets arr 30 sitteneem us Kreflu arr
spehkim par tam kad tas Brants naw Klausfijis un wehl
to Rijnefu par Mantas Rahfi Lammaijs. —

18. To 4-to Oktober 1830.

Klaht buhdami Teesfas Wihri Jacob Dfirkal Jahn
Zihrul Mattis Versin.

S.: Tas Saimneeks Kaln-Mindaug Jacob Ohfol Ur
Zeeniga leelafung Sinnu un Pawehleschan pee Teesfas at=
nahza arr Sawu Brahli Grisschu Ohfolu no Raststht ka
Schis tam sawam Brahlan sawu R. Mindaug Mahju at=
dohdot un ka laifcha Brahliis Grisscha par saimnefu Palee=
tot tai Mahja.

J.: Tas Kaln Mindaug Jacob Ohfols arr sawu
Brahli fche pee Teesfas atnahza pehz to Kaln Mindaug
Mahju. —

Ta ka tam Jacob Ohfolam naw tas Sehligais Deews
ne arr weenu Dfihmu apfkinkoijs ne arr Dehlu ne arr

Meittu, un nu jau pats eefsch Leehlam Wahjibam dauds reissam Buhdams reds fa winna Mahjas Kopschana wairs us preefschu ta nee eet fa tas irra Sahijs tad winsch irra luhdsis fahwu meehfigu Brahli lai tas nowinna to R. Mindaug Mahju panemot un Schis winna Brahliis Grissch Ohsolz sawam Brahlam Jacob irra apkopis winna rohku un Buzzoijis asaras Raudadams par winna Brahla leelu Mihlestibu fa winsch winnam sawu Mahju atdohdot. —

Ta winni nahza pee fahwa Zeeniga Augsta leela Runga arr fcho Padohmu.

Sp.: Schis Padohms Zeenigam Augstam Leelam Rungam un arr teem Teesjas Wihreem pattike arr kam Zeenigs Leels Rungs bija Meera un lahwa to Brihwibu kam Grissch Ohsolam tai Kaln-Mindaug Mahja par saimneku palikt un tas winna Brahliis Jacobs fa Tehws eefsch to Mahju Dsihwo eekam tas Sehligais Deews winnu pee-fehwim fauts, un tas Grissch apfohlas arr sawu Brahli fa Tehwu Glabbat un gahdat. —

19. Sai 30. X. 1830.

S.: Kuma Rijneeks Suhds fa Slake G. Jahn naw Ruhlaja bijs 2 nattis.

J.: Tas Slake G. Jahn fakka fa winsch irra Meittu Marrij Sihku steleijs us Rulschan naw Klausfijusi.

L.: ta Marrija pee tam ne fo leegtees newarreja.

Sp.: Seel strahpeta arr 12 Sitten Ristteem un tahs 2. G. Brandawin janomakfa eefsch 2 deen fo tee Zitti Ruhleij irra nodsehruschi.

L.: 32. XI. P.: 32. XI.

20. So 8. November 1830

Klaht buhdami Teesjas Wihri 1-m Jacob Dsirkal 2. Jahn Zihrul. 3. Mattis Bersin.

S.: Stahrosta M. Perlbach us fuhds pee Teesjas fa Mitte Brazis irra no Muischas Rijam weenu wessumu pehlawu sadfis kurrus tas M. Perlbach irra fatizzis us Zellu un atgrehsis atpakkal us Muischu tad tas Brazis Gribbeis us maiju Wessf.

J.: Mit Brazis bezgeldigas aistrumafchanas nelehdzas.

L.: pats aplehzina.

Sp.: Teef strahpehts arr 25 fittenim us Krefla arr fpehkim un tahs pelawas us wesschu fkuhni ja nowehd.

21. To 7. Dezzember 1830.

S.: Kalps Jaudsum Kruzstin Solaka. — Suhds prett sawu Saimneef Jaudsum Jahn swehddru ka naw winnam Lohna un Maissez dallas Labbibu nodehwis. —

J.: Kruzstin Solak fakka kawinnam wehl no Jahna waijaga arr Maisfi un Lohnu 3¹/₂ p. Rudsu 8 p. Mehshu 3 p. Ausfu 2 pohd Linnu 15 marz. Sahls ²/₃ p. Sirnu.

L.: Jahn Swehddris ne leehdsas un fakka ka schim tas wehl irra jadohd.

Sp.: Tas Jahn Swehddris buhs eefsch 16 deenam wisfu nodohd to Labbibu tam Kruzstinam, un ja nenodohd par katru aiskawetu deenu Jamakfa 50 R. Ruppap Naudas.

S.: 23. XII. P.: 22. XII.

22. Sai 29. XII. 1830.

S.: Saimneefs R. Mindaug Jahn Saffis fuhds Bringu Melderi Redlij kad winsch irra winnu par sagli taifjis kad winsch netihsham no Uule Kaln Muishas Mahla pee sawu Labbibu dalaidis un wehl tas Melderis winnam weenu Plitti fittis irr.

J.: tas Melderis Redlij fakka kawinsch irra tihsham to Duhfu attafes un tad peesawu Labbibu dalaidis un kad schis irra us to Jahni fazzjis pehz kam ta darrijs tad winsch irra winnu dikti Lamaijs.

L.: Uule Kaln Muishas Stahrossia Grigors J. Seibohd.

Sp.: Seessas preefscha winni Mehru saderejas. —

23. Sai 12. I. 1831.

S.: no Dserbens Ululu Walstis Reinis Maffar fuhds Stripste Truhti Barron kad winna irra winnam parada 6 Rubli Rupa naud un nefad nemafajot. —

J.: ta Truhte Barron fohlas us Nahtan Sirgus deeni nomafat. tas Reinis arr to irra arr Mehru un gaida.

L.: Peeter Lahz. Jacob Burzen.

Sp.: tai Truhti teef peefohdinats kad winna tai ne' nolikta deena sawu paradu nenomafsa par katru aiskawetu deenu buhs jamakfa 50 R. Rupa Naudas Strahpi.

24. Sai 26. I. 1831.

S.: Strosche J. Perlbach usfuhds ka Jehrud Mattis Affotin irra Brenguscha Kattlam ankinu wallam atstahijs fur irra dauds Brehgas isfrehijs no Ram Brendawin truhkums irra nahzis 15 Stohpi.

J.: tas Mattis affotin newarreja tam prettim leegtees.

L.: patš apleezinaijas ka ta irra teessa.

Sp.: tas Mattis Affotin eefsch 7-neem Mehneschim buhs arr 1½ puhra Rudsu to Brendawin nomassat Mui-
fchas Rungam.

S.: August mehesi. P.: eefsch augusta Mehnescha.

25. Sai 16. II. 1831.

Raht buhdami Teessas Wihri 1. Jacob Dsirkal 2. Jahn Zihrl 3. weettneeks M. Perlbach.

S.: Kalpone G i h b u n L i h s e fuhds sawu Saimenizu Gihben Latti Karlsohn kad ta faimmenihza winnu Lamajusi un arr skaleem Sittussi un stelejusi tuhlin pee Zittu faimneef Lai aiseijoht.

J.: ta faimmeniza L. Karlsohn irra winnu par nebehd-nihzu nosaufussi kad ta Lihse naw winnas klausijusi kad winna irra fazzijusi Lai teem Lohpin feena nedohd tadehl kad feena masf essoht un ta Lihse naw klausijusi un nehmuš ween to Seenu un tad ta Saimmeniza fazzijusi kad schi negribboht klausijht tad Lai Labbat eijot pee Zitta faimneeka.

L.: Mit Kalnin. Wendel Seeboht.

Sp.: Kad ta faimmeniza Latte Karlsohn to Meitta Lihst attlaisch un ta Meitta arr eet noht tad winnas isffir-raš abber tas Lohns rittiga Gadda ja nodohd un tee audekli ja leef isausst.

26. Sai 30. III. 1831.

Raht Buhdam Teessas Wihri 1. Jacob Dsirkal 2. Jahn Zihrl 3. Mattis Versin.

S.: Kalps Jacob Pauke fuhds sawu Saimneeku Sunde Jahn Wihlfnu, Kad winsch usklaima nemas asfaida pak-fala nenesot un kad Brengusi essoht nemas nestelejot par strahdneeka. —

J.: Saimneets Jahn Witsne tam netaisjini ne fo newarreja Leegtees.

L.: Marrij sinnat Anne Tunte.

Sp.: Rattram Saimneekam tam darbineets un Kartineets irra buhs reissi par Nedelu firtu Ehdeenu ais steleht un Ram Brenguseets irr tam buhs diwas reissas nedela Siltu Gehden aisteht un diwas Nattis par strahdneet par Nedelu steleht. —

Kas to nedarra un naf lahda suhdsehana tee Strahpets 1 Rubli Rupara Walsts Lahde.

27. Tai 27. IV. 1831.

Klaht Buhdami Teessas Wihri preefsch Sehdetais Jacob Dsirkal

1. Beisezers Rudin Jahn Zihrul

2. " Mattis Versin.

S.: Kalps Spindul Petter Saffis Suhds pret Mohdirneeku Durstu Sweizer, tad winsch irra par nepareissi winnu us trim lugeem Ruhlis 1. Lugga irra tiffam Ruhlis eekam tas spiffis gluschi irra saluhjis 2., Luhga tai passcha Stunda irra nehmis Leelu Meiju un tiffam Sittis eekam tas Petter no sirga irra no Krittis un tad irra tas Petter wairs newarrejs Braugt par dauds sassist irra bijs tad irra aishgahijs us Mohders Rehki un tur attal tas' Sweizers Strehijis passala aishnehmis Rehki Dausijis ar Plikum un gruhdis to galwu pee Muhra un tad sanemis to Bisstelehgu un tad lahdu 30 reischu sassist par Mugur.

J.: Tas Petter Saffis arr teem Leezineekim salka ka Zittas wainas nemas ne bijs ka winsch drusku ilgaki arr uhdeni palizis winsch irra jau norihtha 5 reissi ar uhdeni isbrauzis un tad to peekto reissi irra atbrauzis tad irra fazzijis us Pusmohder Marrij Ballohd nu wairs Silta Uhdens nesoht pee Brenguscha Laikam peeteffot Braugschot papreefschu reissi Salmos un Schi irra fazzijusi Lai brauzoht wehl tai passcha Uhdni ja uhdens nesoht peetezzeijis tad Lai pagaidotees un ta arr irra schis darrijs un ka Brauzis us Laidaru ta sweizers gaddi prettim un fahjis ween til scho kaut un ta Pussh Mohdere irra stawejusih Klacht unfmehjusijis un naw neween wardu fazzijusi tad schi irra Piffus Gaidiht. —

Tas ſweizers tur prettim Zittu nefs newarr Runnat tif ſakka kad tas Petter Rupifch winnam bijs aber tas Petter parada arr Leezenekim ka winſch naw nemas Rupifch Bijs. — un tas Petter no teem Sitteneem irra 4 deeni waiſch bijs.

L.: tee Leezineeki kas irra redſejufchi kad tas Sweizers to Petter irra Laidara 2 reiſi nowet Ruhliſ L. Mindaug Lihje Barron. L. Mindaug Marrij Stabin Bulle Marrij Gaujant kas redſejſ kad winſch Rehli to Petter ſittis Spindul Darte Strasdin.

Sp.: tas Sweizers irra beſwainu to Zilwefu Rawis tam ſweizeram jamakka par to pirmu Reiſſi Sittum 1 Rubliſ Sudrab par to ohtra reiſſi Sittum 1. Rubliſ 25 R. Sudrab par to treſſſcha reiſſi Sittum 1 Rubl. 75 R. Sudrab un par ſattru deenu to tas Petter waiſch Bijs jamakka 25 R. S, tas irra 1 Rubliſ Sudrab. —

Un tai Puſſch Mohderi ja makka 1 Rub Su. par tam kad winna tam Petteram irra likkufgaldiht nn kad tas Sweizers winnu Sahzis ſitten ſchi neſakka neweena warda. — tad nu ja Makka Sweizeram 5 R. Sudrab } 6 R. Sud.

„ Puſſch Mohder 1 „ „ „ }
ſchi Nauda teef Puſſi tam Petteram un Puſſe eekſch Walſti Lahdi naf.

L.: Martinos P.: tas ſweizers palike parrada un neſpeja ne weenu Rubli makkaht.

28. Sai 4. V. 1831.

Klaht buhdami Teekſas Wihri Preeſſch Sehdetais Jacob Oſirkal Beifizeri Jahn Zihrul Mattis Verſin Stri-wels M. Perlbach.

Ta ka tas Sehligais Deems to Saimeneku Skripſte Miſſu ne laika irra peefchwim aifſauzis un winna Seeh-wena Anne ar trim Behrnineem Pakkala Palikkuſſi redſeh-dama ka winna wairs tahs Mahjas newarres waldiht. —

tad mehs aifgahjam to Mahju Sanemt un tahs Mantas usnemt Kuſſtamas un ne Kuſſtamas. — un iſſkirt us dallam Bernim arr Mahti. No Maiſi atradam kas pee to Maiju Paleek 12 p. Rudſu.

Tahs Leetas teef iſſkirtas. —

1. Dehlam Jahnam

1. Sirgs nopirk Petter Reiz par	5 R. Sudrab.
1. Leela Zuhka no werteta Sudrab Naud 2	„

1. aitta	no werteta	Sudrab	Naud	1 R.	Sudrab.
		Pee	tahs	Telles	flaht norehtinat.
1. Swarpsis	dit			25	Rapeit. S.
3. Isskaptis	"			75	" "
1. Zirris	"			25	" "
1. Rasfauts	dit	1 R.	50	"	"
1. pusswarki	"	1 "	—	"	"
1. wasfars	Zepur	"	50	"	"
1. Seemas	Zepur	"	50	"	"

2. Dehlam Marzam.

1. Sirgs	nopirk	Karl	Ballod	par	7. Rubl. Sudrab
1. pus	Zuffa	nowerteta			1. " "
1. perna	Telle	"	Jahnis	ir panehmis	2 " "
	Telli				25 Rapeit S.
1. Sahgis	"				2 " 75 " "
3. isskaptis	"				— " 25 " "
1. Gehwele	"				1 Rubl. Sudrab
1. Tezzehla	nopirk	Jahn	Martinsohn	par	1 Rubl. Sudrab
1. Mehtelis	nowerteja				1 R. 50 Rapeit S.
1. Garri	fwarki	"			1 " — " "
1. Willanas	Bikfes	"			— 50 " "
1. Seehmas	Zepure	"			

3. Meitta Anne.

1. Gohws	nowerteja	7 Rubl. Sudrab
1. pus	Zuhfa	dit
1. Alitta	"	1 " "
1. Wissta	"	1 " 7 ¹ / ₂ R. Sudr.
1. dselsa	Sekkum	"
1. Galbs	"	36 " "
1. pusmuzina	"	25 " "
1. Skapis	"	30 " "
		1. "

4. Sai Mahtei Anne Ballod.

1. Sirgs
1. Zuhfa
1. Wissta
7. ardami sekfumi
1. mas
- grahpinfch
1. Ballina
1. Penzes
1. Ragawas.

Preeſſch teem Bernim irra tee Verminderi un Paſſala Luhkataij Tehwa weetta 1. Mit Perlbach Skrihwels 1. Petter Uppin no gottart walſti.

Kad no tam Bernu Leetam teef kaſ pardohſ ta Nauda teef eefſch Walſtis Lahdi paglabbata.

To Skripſte Maiju arr Zeeniga Leela Runga ſinna-
han un arr Teeſſaſ Wihru apgalwoſchan panehm ta no-
mirruſcha Miſſaſ Tehwa no Glakſim preeſſch ſawu Jau-
naſo dehlu Karli Ballodi, un apſohlaſ antligi ka peenakaſ
Saimneſam to Mahju Rohpt un Gohdi dſihwot.

29. Sai 11. V. 1831.

Klaht Buhdami Teeſſaſ Wihri Jacob Dſirkal Jahn
Zihruł Mattiſ Verſin.

S.: Saimneekſ Tulze Peeter Glaidin
ſuhdſ kad winſch irra no Druſſtu Walſtiſ no Skohlaſ
Puiſi Miſſel Uppſiht ſehwin par deeneſtneeku ſarunnajaſ un
Rudeni jau arrſawu Kalpa Meittu Kaſſaſ Noturreiſ un
nu Wairſ winſch ne eiſoht pee ſcha un Pawiſſam iſ
Druſſtu Walſti negribboht iſeeht.

J.: Taſ Miſſel Uppſihte fakka ſchiſ jau newarroht
no Druſſtu Walſtiſ iſeeht kad ſchiſ neſoht preeſſch Jurgeem
par 8 Nedelu atſazziſ un ſchiſ jau neſoht Rudeni wiſ
uſſpeehdiſ pehz to Prezzefchan ſchee jau eſſoht Paſſchi
ſchim wirſu ſpehduſcheeſ.

Sp.: tam Miſſel apſihteem buhſ tam Tulze Petteram
aiſmaſkat 1 Rubl. Sudrab ſowinſch irra winna Kaſſaſ no
tehreiſ un 4 Nedelaſ irra winna ſeewa no Kawejufi taſ
Kaſſaſ Gwiſſdam toſ buhſ atklaufſti un to gaddu palikt
Eekſch Druſſtu Walſti Kad nau pee Laika atſazziſ.

S.: Par 6 Neddel ja ſalidſinajaſ.

30. Sai 13. VII. 1831.

Klaht Buhdam Teeſſaſ Wihri Jacob Dſirkal Jahn
Zihruł. Wetneekſ M. Perlbach.

S.: Muſſchaſ Uſtraugſ J. Perlbach ſuhdſ ka Saim-
neeki Spindul Petter, Skripſte Peetter, Knegſte Jacob,
Krahme Jahne, R. Mindaug Jahne Neſteleiſoht ſeena
Gabbalneta un jau eſſoht ſattram par 7 deeni parada.

J.: Schee Saimneeki neſowarreja tur prettim runat.

L.: passchi apleezina.

Sp.: Schee Saimneeki Seefstrahpeti ar 20 fitteneem
arr speekim un kad us preefschu aiskawes weenu deenu
Seena Gabbalneeku 25 R. Sud. us katru deenu ja massa.

51. Sai 20. VII. 1831.

S.: Stahrossste M. Perlbach Suhds fa Stripste Reinis
Slitti Reeschas arriis.

J.: Tas Reinis Leegtees Newarreja.

L.: pats fatta Slittis arrklis biis.

Sp.: tam Reijnam ta wallak ohiru reissi par walti
pahri ja arr un 10 fitteni arrspeekim un to deenu Ro winsch
aiskawe faimnekam nowinna Bandeem atneem.

52. Sai 4. VIII. 1831.

Klaht buhdami Teesfas Wihri

preefsch sehdetais Jacob Dsirkal

Beisizer Jahn Zihrul

d^a Mattis Bersin

d^a M. Perlbach

Strosche Jahn Perlbach.

S.: ta fa tas Saimneeks Knigstes Jahnis Weiklis
irra dauds reissam Zeenigam Leelam Rungam Prettimeeks
biis arr sawu dehu kad Leels Rungs kahdam reissam
winnu sauze peekalschanas, un ta ih pee Zittam Muishas
darrishanam un Nu Zeenigs Augsts Leels Rungs pastelesa
fa buhs par Kulshan tee Saimneti Sirgus dohd pee to
Kullamo Maschin Ra winneem par tam dauds deenas
tiftu pataupitas un tas Knigste Jahn Weiklis bija pirmais
tai Zeenega Leela Runga pawehleschanai Prettimeeks un ne
dewe ta sirga. —

J.: Zeenigs Augsts Leels Rungs tam Knigstis Saim-
neekam Jahn Weiklam schama deena winna mahju ussatta
fa winsch usnahloscham Jurgam par Saimneku wairs ne
tiks paturrehts tai Knigstes Maijas, Jo tami deena Ze-
niga Leela Runga ne buhs Maija kad ta Maijas atfazzi-
schana irra tahdel Zeenigs Leels Rungs winnam aggrati
Stoh Leezineeku preefscha atfatta, winna Maijas turrechan. —

Schi leeta irr salihdsinata arr to Zerrihbu, fa us
preefsch tahda prettiba wairs nenotiks.

S. v. Hagemeister (parafsis).

53. Sai 7. IX. 1831.

Klaht Buhdam Teessas Wihri 1. Jacob Dfirkal 2. Jahn Zihru 3. Mattis Berfin.

S.: Stahrosssta M. Perlbach ussuhds ta Darbeeneki 1. Petter Barron 2. Mattis Lahze 3. Andsch Saffis 4. Bertul Grappis 5. Karlis Zeelawin Essoht isehdina-jusch 2 Stattin Meehschu 2 S. ausfu.

J.: Schee Darbeeneki newarreja pee tam Leegtees.

L.: passchi apleezina.

Sp.: tam Darbinekim Ratram ja maffa $\frac{1}{2}$ p. Mehshu $\frac{2}{3}$ p. Ausfu Muishas Klehti preefsch Martin par Nedelu ja nomaffa Rad ilgaki aiskawe $\frac{1}{12}$ p. parstrapi Klaht us Rattru ais Rawetu deenu.

L.: preefsch Martin par Nedelu.

54. Sai 28. IX. 1831.

S.: Stahrosssta Mit Perlbach ussuhdi ta no Kreien Anne Laiwin Anne Mikkalk Babbe no Ballod irra no Muishas tihrum Mehshus Nasstas un weenu Wahgu wirsi us Maiju weduschas. — un tikkam winsch winam tingenais eekam isfazzijuschas kad jau ohtra reissa ta darram.

J.: tahs Seewas Nelehdsas un isfata ta winnas pirmo reisfi ehdamas us maiju, ta Babbe un Anne Wittol essoht no Jahnna Wittol wallakas eehdama usmaju Rattru weenu Nasstu meeschu ehfejuschas, un aifneschas. — un ohtra reisa ta Anne Laiwin Wahgu Wirsi eelikkufi, un ta Babba un Anne Mikkalk Nassta nessuschas, to M. Perlbach nonehmis.

L.: passchas apleezina.

Sp.: ta Babbe no Wittol teef strapeta ar 15 sitteni Seepim un 3 R. R. Walsis Lahde un Anne Laiwin arr 3 Rubli Rapar, un Ruhleens usspreeschu tas pats kas Babbai. — Anne Mikkalk ar 15. Sittenim arr Riffsteem, un Jahnis Wihtol arr 20 sittinim arr speekim, un Anne Wittol ar 10 sitteneem Riffsteem un Margreeta, Wihtol us preefsch Ruhleens. — Ta Nauda ja nomaffa 7 okto. to diwu Gehwu newar armeeßsas Strahpeem schama reissa Strahpet kad winnas us Gruhtam Raijam.

L.: 7. X. P.: 7. X. ar 6 R. R. N.

35. Sai 29. II. 1832.

Rlaht Buhdami Teesfas Wihri Preekschdetais Jacob
Dfirkal Beisizeri Jahn Zihrul Mattis Berfin.

S. Perlbach

Sader sehwin Deenesstes Meittu Marrij Ballohd us Trim
Gaddeem ta Meitta dabbu Lohna 1 p. Linnu $\frac{1}{2}$ ahd
Pashtalu 1 weenu Paskat 1 ween preeksautu parra Kurpu
3 Uittas turre 2 Rub. Sudrab Naudas. — Un Rad
winna irra mudige un pasklausfiga wisfas weetas tad wel
dabbu Skenfot ifgadus weenus Brunzus.

36. Sai 4. IV. 1832.

Rlaht Buhdami Teesfas Wihri preeksch Sehdetais
Jacob Dfirkal Beisizers Jahne Zihrul Beisizers Mattis
Berfin.

Sche pee minneti Teesfas Wihri arr walssti aprunajas
pehz weenu Puiſt oder Wihru fas antligs wihrs buhs no-
walssti isneemt par Passta Puiſt usdiweem Gaddeem un
norunaja arr wisseem Walsstis wezzakeem fa ja weens at-
rasstohs no walssti tahds fas Gribbetu no Labba prahta
us Passtu eet us teem diweem gaddeem to sche buhschot
no nekruhſchu Lohſeschanas atlaisst. — Un nu atradas fas
Ralpa Wihrs Mattis Lahzis fas arr labbu prahtu eet us
passtu tohs diwus Gaddus deeneet. — Un tee Teesfas
Wihri un Walsstis wezzake pee Teesfas arr to Mattis
Lahzi Stipri norunnaja un apsohlaſ fa sche to M. Lahz
ne buhs ne kad eekſch Nekruhſchu Lohſeschan neemt lei gan
winſch ihtos diwus gaddus buhtu isdeenis un weſfels un
Laimigs atnahzis abber ſchis Mattis Lahzi no nekruhſcheem
arr weenu walligs irra eekam ween winſch eekſch Weh
Druſstu Muifſhas Walsstis dſihwo un tas Lohus irra tas fa
tas passta puiſſis dabbu Nauda un drehbu Dalla fas is-
taifa 23 Rub. Sudrab Naudas. —

37. Sai 25. IV. 1832.

Wisſi Saimeneeki no Druſtu un Bringu Muifſhas
walsstim tifke ſaſaukti Rohpa to Merz 1832. pehz Jaunu
Teesfas Wihru is wehleſchanas tad ta walssti pehz ſawu
Pattisſchan un Zeeniga Leela Runga ap Stiprinaschan is
wehleja us trim Gaddeem. — Preeksch Sehdetais Meden

Petter Beisfizeri Krahme Janne Danza Beisfizer Kreile Bertul Smetsche. Pagasta wezzaka Bulle Petter Dandeen. Pagastneeks Kaln Mindaug Indrik Sattis Pagaitneeks no Bringu walski Luduleet Jahn Brigader Wettneeks Leeduleet Mattis weetneeks Rudin Jahn Eglithe un Strihwels M. Perlbach. —

Schee Gohdigi Wihri lifke Dserbens Basniza no Swehrinati to Merz 1832. Gadda. —

Un nu to 25-to April Sanahza tee Wezzi un Jauni Teesfas Wihri, tee Wezi Teesfas Wihri Sawu Ummadu atstahje, Ro winni arr gohd un Deewa Bijibu bija Nesfufchi Sahwus us wehletus Gaddus kas Deewam bija par Gohdu un Zilweefim par Preeku par winnu Gohdigu Dsihwaschan eefsch Sawa Teesfas Wihra Ummada, Un nu tapat Tee Jauni Teesfas wihri usnem prett to Sehligu Deehwu Swehredami Ra pehz Taisnib buhs Teesfat. —

38. Tai 2. V. 1832.

Klaht Buhdami Teesfas Wihri: Preefsch Sehdetais Medne Petter Brigader. Beisfizeri Kreile Bertul Smetsch, Krahme Jahne Danzaus.

Ta ka kas Saimneeks Knigste Jacobe Weifl newarreja sawas Maijas waldbiht, pehz tam kad pee winna ne weens Kalps jeb deeneestneeks negahja, kad winsch Rahdu Gribbeja derreht, wisst winnam atbildeja Kad winsch nifni arr deestneekin dsihwojot un ta ijhne weenu ne warreja faderet, un palike arr dauds deenam nomuischas Kalposchanas parada no Darbeem un no Zittam deenam. —

tad Zeenigs Leels Rungs no to Knigste Jacobe Weifle to Maiju atnehme, un Lifke to Jacob Weifla iskihtlaht nowinna Mantam un tahs deenas nomakfat, pehz Likkum Ro winsch irra Muishai parada palizis, un to Maiju Gribbeja weenam Zittam Saimneefam atdoht. — tad ta Jacoba Weifla Brahliis Jahne Weiflis nahze pee Zeeniga Augsta Leela Runga H. v. Hgmeister luhgtees ka schis to Sawa Brahla Maiju Gribboht panemi preefsch Sawa Meittas Wihra Jacob Zihrilla. — Urr to Zeenigs Augtis Leels Rungs bija pilna Meera un atwehleja tam Knigstes Jahnam Weif. ka Winsch laipanem to sawa Brahla Jacob Maiju Ras wairs newarr waldbiht, un Ra winna meittas Wihrs

Jacob Zihrls us preefsch gaddeem warres par Saimneefu
palitt tai Knigstes Jacob Weikla Maija. — Schis Knigstes
Jahn Weiklis to Maiju paneem pehz Waffu Littumeem
Klausfihht un apfohlaß preefsch Zeeniga Augsta Leela Kunga
fa arr pee Pagasta Seesfas to Knigstes Maiju no 20
Dalder wertib Ra fawu Maiju Rohpt un Wissas deenas
noklausfihht un wissadas maffafchanas Krohnam un Rungam
nomaffat pehz Passsteleschan.

39. Sep 28. V. 1832.

Rlaht Buhdami Seesjas Wihri preeksch Sehdetais
Medne Petter Brigader Beisfizers Krahme Jahne Danzausfka
Bagaßta Wezzafais Seeduleet Jahne Brigader.

Sche peeminneti Teesſas Wihri un Bringu Muifſas Walſts Saimneeki ſanaza pee Teesſas aprunnaiſas un no Stiprinaja pee Teesſas Spehgeli Ra no Bringu Muifſas Walſts waijagot weenam Puifſham oder wihram us Paſſtu par Puifſi eet us weenu gaddu, un nu ſche Saimneeki arr Teesſas Wihreem pee Teesſas Spehgeli Norunnaja, ſa Winni Gribboht to wihru oder puifſi no Neſkrufſch Lohſe-ſchan atlaiſſt, ſas arr labby Pratu us Paſſtu eetu, to gaddu iſdeeneet.

Tad tas Wihrs Tulze Bertul Jaunete atradas, Kas
arr labbu prahtu Gribbeja eet, to gaddu Passta isdehneet.
Un nu par tam Tee Walstis Wezzati un Saimneeki, no
Bringu Walstis, apfohla Schim Bertul Jauneteem pee
Teessas Spehgela Stahwedami, Rad schee scho no Rekruschu
Vohfeshan attaiich, eelam eeffsch Bringa walsti schis Dsihwo
Rad no Passta atnak, abber ja schis no Bringa Walsti
Grib isheet oder palaidniki Dsihwot Kas ne peenafas, Tad
winsch teef eeffsch Rekrusch Vohseem atkal eenemts. —
abber Rad winsch antligi Dsihwoes tad winsch walstis Re-
kina Rehkina pehz Dwehsel Staita teef paglabts no Reff-
ruscheem.

Tee Brengeneschi Saimneeki apfohlaſ pee Teesſas
Spehgeli ka winni tam Saimneekam Tulze Indrif Jaunetem
Da Paſſta puifcha weeta Ralpoht buhs lihds Jurgeem
Katrīs Saimneeks 8 deenas waſſara 3½ deenas Seema un
to Kartas darbu tee faimenef leef fawas Maijas Sa-
w e r y t un kad tee Saimneef preefſch ta Indrif Jaunet tahs
deenas Ralpo tad taſ Indrif dohd tam gaimneekam iſtiſſſhan.

40. Sai 21. VI. 1832.

Klaht Buhdami Wiſſi Teesſas Wihri.

S.: Bringa Walſtis Zella uſ Raugs Leeduleet Jahn Suhds fa winna naw paflauſſiſcha Rad wiſſch irra Paſſſtelejs Zella taiſiſt Leedolet Undſche Leedolet Petter un irra Gauſchi Rупpi Prettim Bijuſchi un Zelfſch tiſſliſts eſſoht Ra newarrot wairſ Braugt.

J.: taſ Undſchiſ un Petter newarreja ne uſ lahdu wiſſi aiſbildenatees kad Sche naw wainigi. —

L.: Paſſchi apleezina fa taſ Zelfſchſ gan gauſchi ſliſts eſſot.

Sp.: ta Pagasſta Teesſa noſprehſch par to nepaflauſſimu un Par to prettinibu Rattram 10 Sitenus arr Speefim un Ra par Nedellaifa taſ Zelfſch teef uſtaiſhtſ. —

41. Sai 4. VII. 1832.

S.: Marze Dſirkal Suhds Ra winna Saimneekſ Glofe Jacob Swihgur naw winnam wehl nodewiſ 4 Puhri Rudſu 4. P. Meefſch. Raſ winnam no winna par Bandam pee-naſſotees.

J.: taſ Glofe Jacobe Swihgurſ Saffa Ra taſ Marziſ irra no ſcho agrati par 4 Nedelam aiſgahjiſ ne Ra gadſ irra biſiſ apſart Marziſ ſaffa fa wiſſch Pattiſ irra winnu atlaidiſ Rad nau maiſeſ biſſ Ro eht doht.

L.: Jacob Brahliſ Petter Swihgur apleezina Ra to Marzi irra winna Brahliſ Pattiſ atlaidiſ.

Sp.: ta Pagasſta Teesſa noſpreesſch Ra uſ Milleleem Buhſ Marzam taſ Jacobi tohſ 4 Puhri Rudſu un 4 p. Meefſchu nodoht.

42. Sai 11. IV. 1833.

Leelſtungſ liſſe par jinnu teesſas Grahmata ſaraſſtiht, fa tee Saimneek Jehruſſcha Zeema irra danehmuiſchi no Muiſſchaſ ſemmes weenu Semmes gabbalu par Kurru winni no gadſ, 8 aſſton Rubl Suddraba renteſ maſſa. Rad nu taſ Jehruſſchu Zeemſ arr Scho ſemmes gabbalu Rohpa lihdſ 27½ Dalderi ſemmes wehrtibu iſneſſ tad wiſſch irr teem Saimnekim pa lahweeſ ſſirteeſ, un palleeſuſtahſ weenas puſſeſ taſ Saimneeku Wahrds tam Petter Gulbam, un uſ Dhtraſ puſſeſ tam Mattiſ Alſſotinam.

43. Sai 4. IX. 1833.

Pee Teesfas nahze Petter Versin un Petter Purzen un tiffe arr leelskunga palauschanu un winnu Lugschanu farakstihis Ra winni to Muishas semmi starp Skohlas Silleneeka un Ruddin rohbeschu ta fa ta winneem eerahdita irra usnehmuschir irr tur Jaunu zeemu buhs taifist Rurram Wards buhs Versin Zeems. Pee scho Semmi leels Rungs peestirr tohs muishas plawas pee Zehrusscha un pee Dseitenees, un tad ta wehrtiba no Scho jaunnu Zeemmu teef nohlistta us 32. dalderi semmes wehrtibas, preefsch Rurreem ta Ralpohschana us preefsch buhs tahda patte fa diweem Saimneekin Sundos jeb zittoz zeemohs Kurri pehz waffas Grahamatu Scho paschu semmes wehrtibu turr. — Schis Versin Zeems lihds Jurgeem 1837-tu Gaddu ne fahdus Krohna jeb Muishas Gaitas nedohd, no scho laifu lihds Jurgeem 1840-tu Gaddu winneem par puszi no fawas wehrtibas, un pehz tam, pilnigu Klausichanu waitaga doht. —

44. Sai 16. X. 1833.

Ta fa tas tiffe atrasstis Rad tas Petter Purzen nemas arr to darbu us preefschu ne Gahje tai Jaunaij Versin Maija un arr weenu pehdsehris Staigaja ifnodeenu tad Zeenigs Lugstis Leels Rungs winnam to Saimneka wardu atnehme un eelifte eelisch Lohseschanu un Teesfas wihri dehwe to Leezibu tad winsch nekahds Saimneeks newarr buht par tam Rad winnam naw ne weena Sirga ne arr lohpu un par Dauds us dserfchanas irra palaides. —

45. Sai 13. XI. 1833.

S.: Tas Petter Lahze arr fawu Saimneeku pee Teesfas atnahze par Sawam Bandeem un Lohnu Salihsinates Ras winnam no Saimneka Bulle Petter Dandena wehl peenaffohtees.

J.: Tas Petter Lahze arr Sawu Saimneeku Bulle Petteri Dandenu pee Teesfas abbi Stahsta Ra winni irra noderejuschees Rad tas Petter Danden to Petteri Lahzi pee feshwin par deenesstneku irra Gurgos derreits.

Tas Lahze irra no to Saimneeku Gattawu Maisi nehmis, un tad arr wifu Maisi un Lohnu irra Rohpa no-

derejuschi ka tas Saimineef's tam Lahzam buhschot doht 15 puhru Rudsu 9 p. Meeschu 3 p. Auszu 5 pohdi Sahls $1\frac{1}{2}$ p. Kartupelu Stahdih $\frac{1}{6}$ p. Sirnu $\frac{1}{2}$ p. Rannepu 3 gohwim un 5 peejam aittam Barribu Linnus Seht un weenu Zuhfu Ro Slatteht. —

Tas Lahzis jau irra no to Saimneeku isnehmis. — 15 p. Rudsu 7 p. Meeschu Kartupelus Ras Stahditi bijuschi un Linnus, 5 pohdi Sahls $\frac{1}{2}$ p. Rannepu 1. weenu weppris Ro Slatteht Lohpu Barribu un Rappostus Ras Stahditi bijuschi. —

L.: Winni ne lehdsas.

Sp.: Lahzam wehl waijadseja dabbut 3 p. auszu abber jau isnehmis no Saimeneef $1\frac{1}{2}$ p. Rudsu perna gadda teef norehkin. $\frac{1}{6}$ p. Sirnu 3 p. meeschu.

46. Tai 27. XI. 1833.

Ta Schagadda Nodohda Keltkrushcha Seehwa Mahdsch Lahze tiffe pee Teesfas atsaakta un no Teesfas pusfes istahstihits un eefsch Prodful norastihits ka winna tifs no Walsfs Teesfas Pusfes un nowissas walsfs arr Saweem Bernem antligi apfohpta par tam Kad winnas wihrs irra nekruhsos aishgahis.

Ta Keltkrushcha Seehwa Mahdse Lahze arr topilna meera irra fo Teesfas wihrs un walsfs wezzakee winnai apfohlijuschi irra pehz winnas un winnas Bernu usturra par to weenu gaddu. —

ta Walsfs Teesfa arr Walsfs wezzafim aprunnajas un no Sprehda. —

Ra ta Keltkrushcha Seehwa Mahdsche Lahzis pee to Passchu Saimeneeku buhs lihds Gurgam dshwoht pee Ram winna taggadin pee Bulle Petter Danden un winna buhs sawus Bernus ween Rohpt ne kada Saimneeka darba ne Strahdat un winna buhs Rittigii to maisi dabbut fo tas wihrs arr to Saimneku irra noderrejs un tad wehl no walsfs teef lihds Jurgeem Klahd doht 2 p. Rudsu un 1. P. Meeschu Un no Gorga lihds Gorgam par Gaddu teef no walsfs dohts. — 6 Seeschi Puhri Rudsu 3 p. Meeschu 1 p. Sirnu 1 p. Rannepu 5. pohdi Sahls 500 galwin Rappost 90 Pohdi feena aittam 2 gohwim barribu 12 p. Kartupelu $\frac{1}{2}$ ahdu Pastalu.

47. **Tai 10. IX. 1834.**

S.: Zeenigs Leelstungs Liffe pee Teessas nostrahpeht tohs Saimeneekus Ras nauw ainatschu us passsteleschanu pee Kartupel Lassijchan arr Wardeem Krahme Mattis Ridel Reine Bulle Andris L. Mindaug Grissche Gihbeen Jahne Sloke Swihgurs Sloke G. Jahne.

J.: Schee Saimeneeki ne warreja netahda wihs Sehwis aishbildenates.

L.: Passchi Satta Ra nau paktlausijuschi.

Sp.: ta Teessa Schos Saimeneekus Rattru Strahpe arr 15 Sitten arrspeelim us Kreflu un ja wehl ween reisfu tahda nepaktlausijhana atrastohs tad Dubbult Strahpe.

48. **Tai 1. X. 1834.**

Ta Meitta Marrija Brante pee Zeeniga Augsta leela Runga H. v. Hagmeister un pee Paggasta Teessu atnahza Gauschi Lugdamas Ra winnas nekur wairs Rewisijona nepeenemot Rad winna essoht par wehlu Sehwi us dehwiwes tad pehz Zeeniga Augsta leela Runga pawehleschanas ta Meitta Marrija teef pee Weh Drusstu Rewisijonu usnemta un tiffe winnai Stahda passe isdohta. Ta ta Schi Meitta Marrija Brante jau nu ilgus Gaddus no Drusstu Muishas Walsti irra isgahjusi, un nau nekurr eetsch Rehwisijona usnemta, tad winna nahze pee Weh Drusstu Muishas Zeeniga Augsta leela Runga, un pee Paggasta Teessas, luhdsas Gauschi, lai winnu eetsch Weh Drusstu Muishas Rehwisijonu usnemohht, tas bija to 1.-mo Oktober, ta ta nu ganna tas bija dauds par wehlu, pehz Rehwisijonas usnemfchanas, tad tat us winnas leelu lugshanu winna tiffe eetsch Weh Drusstu Muishas Rehwisijonu us nemta. Abber tur wehl Klahht, wehl winna un winnas Brahliis Spindul Jacob Brante par Leezineeku Stihpri pee Paggasta Teessu apfohlaß, ta winna to Labbumu no Weh Drusstu Muishas Walstis nefad negribboht, us fahwam wezzum deenam, tas tai 520.-ta Liffuma Stahw rakstihß, Schi noto labbumu ne tad nebuhs Prasfihht, lai winni us wezzam deenam kaut fahdi Klahjeeß.

49. **Tai 23. IV. 1835.**

Ta us sihmeschana Ra ta Gihben Mahja bija apfohpta Rad tas Petter Karlsohn un Tohm Karlsohn winnu us nehme Gurgos 1835.-ta Gadda weena Istaba.

Tas Kontrafs

Starp Drus̄tu leelufunga, Hoffrat von Hagemeister, un teem Wehwereem Peter un Tohm Carlson, Schinni deena irr nohrunnah̄ts. —

1.

Winni us Rentes nemm to Gihben Sih̄te Zeemu, Kurram pehz waffu Grahmatās 21 Dalders un 10 Gras̄chi semmes wehrtibas̄ irr, no Jurgeem 1835-to lih̄ds Jurgeem 1847-ta Gadda, prohti us 12 gaddeem. —

2.

Seem Rentinefeem peenah̄tas to zeemu ta kohpt un wal̄diht fa to tee Widsemmes liffumi, un fewis̄chi tas̄ 484-tais̄ liffums̄ pawehl, arri wis̄fas̄ Krohna un wal̄ts̄ doh̄fchanas̄ un Gaitas̄, kurri sch̄im Zeemam un winnu eed̄sih̄-wotah̄jeem preefriht, doht jeb kal̄poht, un preefs̄ch fewim un faweem deen̄stneefim, to Galwas̄ naudu fur peenah̄tas̄ maf̄-fah̄t, un tee kwiti us̄ nowehlehtu laiku pee Drus̄tu wal̄ts̄ Tees̄su parrah̄diht ta fa winneem pas̄cheem wis̄su to f̄lah̄di waiaga zeēst, fas̄ warrehtu notift, ja winni zilwefus̄ bes̄ rihtigas̄ parrah̄dis̄chanas̄ turrehtu. —

3.

Muis̄chas̄ Rungam winni par scho Zeemu maks̄a Et̄sch̄ teem abbeem pirmeem Gaddeem, par Gaddu peēzdes̄mit un peēzi Robl. prohti 55 Robl. Sudraba Nauda, un us̄ teem 10 pehdigeem gaddeem pa Ges̄chdes̄mit Robl. Sudrab, par Gaddu. Tahā at̄lais̄schana par teem 2-weem pirmeem Gaddeem tah̄pehz̄ noteef fa winni to zeemu lab̄baki fa lih̄ds̄ sch̄im, un pareisī buhs̄ us̄kohpt. Urri eefs̄ch scheem diwweem pirmeem gaddem winneem teef pa lauts̄ to leidi jeb rentu peē iffurra pus̄s̄ gadda beids̄umo maks̄ah̄t; bet kad̄ tee diwiwī pirmi gaddi pagallam, tad̄ winneem to leidi par pus̄s̄ gaddu us̄preefs̄ch waiaga nodoh̄t.

4.

Winneem peenah̄tah̄s̄ to sehtu, furra starp Gieben un Muis̄chos̄ roh̄bes̄chu irr, kohpt, ta fa winnu loh̄pi ne feh̄sī muis̄chas̄ tihrumus̄. un plawas̄. Urri winneem teef palaut̄s̄, Linaīsch purwa tah̄da weeta, furr muis̄cha patte ne plaun̄ if̄ gaddus̄ Rah̄du Raud̄su paf̄kaīschus̄ plant. —

ta irra norunnah̄ts̄, Drus̄tu muis̄cha tanni 19 Februwar meh̄nes̄sch̄ deena 1835-ta Gadda.

Schie Norunna paleef pehz peeminnehtim Punttim lihds noliftu laifu: prohti lihds Jurgeem 1847 gadda sawa Spehka. — bet ween to pussi no scha Zeema fanem tas pee Ululu muischas peeraakstihis Christoph Brohde. — kurfch tad lihds Jurgim 1847-ta Thomas Carlson weeta par grantegu saimineefu teef no muischas Waldischanas un Paggasta teefas usnemts un apstiprinats. Ta notizzis Wezz-Drustu muischa 20 Merz 1844.

Preefch Sehdetais — Peter Barrun

Peesehdetais — 1) Indrit Sakkis

× × ×

2) Behrtul Behrsin

× × ×

50. Sai 6. V. 1835.

Klaht buhdami Teesjas Wihri preefch Sehdetais Meddne Petter Briggaderis. Beissizeri 1. Krahme Jahne 2. Rudin Jahn Eglit

S.: Riddel Petter Dreiman juhds sawu Saimineefu Riddel Reini Rad winsch scha Seehwas ne eerauggoht un arr negribbot Laut Schim brihw dihwu Gohwu turret un arr scha Meitene ejot ikdeenas Gannos tai Saimineefs nemas Zibba neleefoht un arr preefch to Meitteni Schim Maises ne Dohdoh. —

J.: tas Riddel Reine prettim runna la ta Pettera Seehwa nepeekahda Darba newarrot eet Zaur tam kad winna wahjiga irra tas Petter tur atbild Rad winna Seewai Jau nu esot 35 gaddi eefsch tahs Riddel Mahjas Dsh-wojot un Schim jau esot 20 Gaddu abber par to ilgu laifu wehl nesot ne ween reisfu Rahds Sliktums peefcho atrassti wai tad nu schis esot wainigs Rad tas Mihlais Deems scha Seewai tahdu wahjibu irra uslizzis un tad patt Rad ween winna mas warrot pee Saimineeka Darba eejot un Schis arr jau no scha ne Rahda Lohna nedobbujot.

L.: Paschi Peezineeki.

Sp.. ta teesja isklausinaja Ra tas Petter nau nemas wainigs un Ra winsch Rittigi pee Saimineeka Darba eet un Kunga gaihtahs naf fur ween tas Saimineefs winnu Stelejot No spreesch Ra tas Petter buhs turret pee Saimineef barribas 2 Gohwi 3 Alittas un pee tam pee teef

Petters arr wiſſu Seewu un to Gannu Meitteni un Rad ta Meittene gannos eet tad dohd weenu Deen tas Saimineeks Zibbas un ohtru deen Petter Pats un tai gannu meitteni tas Saimeneeks wiſſas Drehbes Dohd. Petters Lohna Dabbu 2 p. Rudſu 3 p. Meeschu 3 p. auſſu Linnus Seht un tai fehwei 2 p. Rudſu 1 p. Meeschu par ta wihra apgerbumu.

51. Tai 5. VIII. 1835.

S.: ta atraitne Ruddin Martin Laiwinas paffalpa-liffa Seewa Ratsche pee Seefu usdohdas ka ſchi gribb ohtra Pauliba eedohtees arr Kreile Jahn Wihtol tad lai — pagasta Teesſa usnemmot tahs leetas Ro winnas wihrs Sahwai meitti Anni atstahijs. —

J.: tas Nomirris Rudin Martin Laiwina irra ſahwai Meittini Anni atstahijs Ruſſtamu un nefuſſtamu Mantu — 2 Dihwi Gowiſ 4. Zettras Uittas 1. Skappi 2. Zirri 1 Zſſkaptſ.

2 garri wellani Swarki pardohhti par 14 Rob. Rupar

1 wellan Swarki un biſſi d^q 8 „

22 Rob. R.

Sp.: Zaur Teesſas Upſtiprinashanu tas Kreile Jahn Wihtol eeet arr to Rattſchu Laiwinu Pauliba un panem to wiſſu Manntu lihdsa preekſch tahs Martina Meittinas Unnes paglabat un Rad winnaij waijadfigs buhſhot tad atdohſhot.

Paskaidrojumi.

Drustu pagasta tiesas spriedumi sniedz uzskatāmā veidā ziņīgus gadījumus, kā 1819. g. likums par Vidzemes zemnieku brīvlaišanu atsaucās uz vienas kunga valsts iedzīvotāju tiesisko stāvokli. Brīvlaišana notika pakāpeniski, sākoties 1823. g. un galīgi beidzoties tikai 1832. g., kad zemnieki drikstēja pāriet dzīvot uz pilsētu. Pirmos trīs brīvības gados saimniekiem neatļāva atstāt savas draudzes robežas, nākošos trīs gados — savu apriņķi. Lai valdība no zemniekiem varētu piedzīt galvas naudas, rekrūšus un dažādas kļaušas, radīja pagasta pašvaldības, kuŗas atradās pilnīgā atkarībā no muižas. Muižnieks deva atļauju sasaukt pagasta sapulci, apstiprināja pagasta vēlētos amata vīrus, iecēla skolotājus, glabāja pagasta naudas lādes atslēgas, izdeva pagasta locekļiem pases un tml.

Pagasta tiesa sastāvēja no priekšsēdētāja un diviem piesēdētājiem; ja pagastā bij 500—750 vīriešu dvēseļu, tad vajadzēja būt trim piesēdētājiem; ja 750—1000 dvēseļu, četri piesēdētāji un t. t. Tiesu vēlēja uz trim gadiem pagasta pilnā sapulcē, kuŗā bij balss tiesības visiem pilngadīgiem pagasta vīriešiem, pie kam par tiesas vīru varēja ievēlēt 25 gadus vecu godīgu pagasta locekli — priekšsēdētāju tikai no saimniekiem, piesēdētājus arī no bezzemniekiem. Katram amata vīram pagasts vēlēja trīs kandidātus, no kuŗiem vienu muižnieks apstiprināja pēc savas izvēles. Tāpēc Drustu tiesas protokolā lasām: «tā valsts pēc savas patikšanas un lielkunga apstiprināšanas izvēlēja.» (nr 37). Pēc tam mācītājs tiesnešus nozvērināja baznīcā pēc beigtiem dievvārdiem, parasti draudzes tiesneša klātbūtnē. Bez tam katrai tiesai vēlēja divus substitutus jeb vietniekus (37), kuŗi ieņēma jaunāko piesēdētāju vietas, kad kāds tiesas vīrs slimības vai radniecības dēļ, ar vienu no prāvniekiem, nevarēja ņemt daļu tiesas sastāvā. Dažreiz par vietnieku bij muižkungs Mika Perlbachs, (25, 30) vai arī pagasta vecākais, kuŗu sauca par pagastnieku (37, 39). Šo nosaukumu Latvijas vēstures senrakstos sastopu pirmo reizi: «pagastnieks jeb valsts vecākais» (29. IV. 1835). Arī šos amata vīrus vēlēja, tāpat kā tiesnešus, uz trim gadiem, un katram pagastniekam bij savs vietnieks. Tā kā tiesas izmeklēšana, līdz ar sūdzību un spriedumu,

bij latviski jāieraksta protokolā jeb tiesas grāmatā (42), tad bij vajadzīgs rakstvedis, kādu amatu izpildīja muižkungs M. Perlbachs (28, 37).

Pagasta tiesa noturēja savas sēdes muižā, parasti katru sestdienu; muižas administrācija varēja sēdes nolikt arī pēc vajadzības. Viens no pagasta tiesnešiem pastāvīgi uzturējās muižā, lai nokārtotu tekošās lietas. Bez tam katram piesēdētājam bij iedalīts savs pagasta gals, kuru viņš pārraudzīja un ziņoja tiesai par notikušiem pārkāpumiem. Pirmā kārtā pagasta tiesa bij policijas iestāde, kuras uzdevums bij rūpēties: 1) lai visiem pagasta locekļiem būtu pases (48); 2) lai ceļi būtu kārtībā, iecelot vienu saimnieku par «ceļu uzraugu» (40); 3) ziņot muižai par robežu viltošanu; 4) rīkot laudis uz mežu un citu ugunsgrēku dzēšanu; 5) pārvaldīt pagasta kasi, labības magazinu un gādāt par nabagiem; 6) ik pa trim gadiem izdarīt «dvēseļu revīziju» (39, 48), atzīmējot pagastā dzimušo, mirušo, ienākušo un izgājušo locekļu skaitu; 7) ievākt «galvas naudu» (49 § 2), kura bij kronim par labu jāmaksā visiem vīriešiem starp 14—60 dzīves gadu; par kalpiem maksāja viņu saimnieks; 8) uzdot pagasta locekļiem pildīt visas parējās «kroņa un pagasta došanas un gaitas» — šķūtis, arestantu transportu un tml.; 9) ievākt mācītāja, ķeštera un skolotāja sieciņus; 10) rūpēties par rekrūšu nodošanu un viņu sievu apgādāšanu (39, 46.) Par policijas noteikumu pārkāpšanu tiesa varēja sodīt vainīgo ar rājienu (3,5), nolūgšanos (14,32), zaudējumu atlīdzināšanu (15, 29, 31), neizpildītā darba atstrādāšanu (7, 16), naudas sodu (27), līdz 30 sitieniem ar rīkstēm vai spieķiem (34, 40, 47) un ar arestu līdz trim dienām pie ūdens un maizes, pie kam viena diena aresta bij pielīdzināta desmit spieķa sitieniem. Tiesa varēja miesas- un aresta sodu pārvērst naudas sodā, rēķinot 10 sitienus jeb dienu aresta par 2 rubuļiem vara naudā. Ar miesas sodu nedrīkstēja sodīt amata vīrus, sirmgalvjus vecākus par 60 gadiem, slimniekus un grūtas sievas. (34); kulienu ar rīkstēm līdz 20 sitieniem piesprieda sievietēm un bērniem zem 14 gadiem. — Bez tam pagasta tiesai piekrita izlemt civilprasības, kuras cēla viens zemnieks pret otru. Tiesai vispirms vajadzēja likt prāvniekiem priekšā izlīgt ar labu (3, 12, 22). Ja prasības suma nepārsniedza 5 sudraba rubuļus, tad pagasta tiesas lēmumu nevarēja pārsūdzēt. Lēmums bij jāizpilda tiesas noliktā termiņā, un par katru nokavētu dienu jāmaksā 50 kaņeikas soda vara naudā (1, 7, 21, 23).

Starp civillietām prāvs skaits krit uz kalpu sūdzībām pret saimniekiem par dienesta līguma neizpildīšanu. No šīm prā-

vām noskaidrojas kalpu un saimnieku attiecības. Bullu saimnieka kalps Pēteris Lācis bij nolidzis par šādu «algu un bandām»: par 15 pūriem rudzu, 9 p. miežu, 3 p. auzu, 5 podiem sāls, $1\frac{1}{2}$ pūra kartupeļu sēklai, $\frac{1}{6}$ p. zirņu, $\frac{1}{2}$ p. kaņepju, barību 3 govīm un 5 aitām, linu un kāpostu zemi, vienu kaujamu vepri (45, 21). Tā tad algu maksāja ne naudā, bet graudā, dodot «lones auzas» (1), «lones un maizes labību» (21), «bandas rudzus un miežus» (41), trim govīm barību (6) un uzturu pie kopējā galda. Šai ziņā ir ļoti raksturīga kāda 7. jūlija 1830. g. lieta, no kuras noskaidrojas, kā saimniekam nevien jādod kalpiem labs ēdiens, bet arī pašam jāēd lielā istabā kopā ar saviem gājējiem (13). Tāpat uz kalpa sūdzības pamata tiesa nolemj, ka katram saimniekam jāsūta reiz nedēļā uz muižu silts ēdiens savam darbiniekam un kārtībniekam, bet degvīna dedzinātavas strādniekam jeb «brengūzietim» pat divreiz nedēļā (26). No otras puses, saimnieks apsūdz kalpus par nepaklausību un «dzeršanu pa nelūgtiem godiem», nokavējot darbu; vainīgo soda ar 15 kokiem un liek atlīdzināt aizkavētās dienas (12,15). No kādas lietas redzam, ka kalps nodzīvojis pie viena un tā paša saimnieka 20 gadus, bet kalpa sieva pat 35 gadus (50), kas liecina par patriarchy satību. Bet tai pašā laikā citu saimnieku izķīlā un izliek no mājām, jo viņš sava sliktā rakstura dēļ nevarēja dabūt neviena kalpa un tāpēc nespēja pildīt savus pienākumus pret muižu. (38). Ja «maizes trūkuma dēļ» saimnieks atlaiž savu gājēju pirms dienesta gada beigām, tad tomēr viņam jāmaksā visa noligtā alga (25, 41). Dienesta līgumu vajadzēja atsacīt 8 nedēļas pirms Jurgiem (29). Gandrīz visi kalpi bij b a n d i n i e k i, jo saimnieks viņiem piedevām pie algas sēja savā zemē un ar savu sēklu dažus pūrus labības (bandas rudzi, mieži, lini), kuŗu pa vaļas brīžiem vajadzēja nokopt pašiem kalpiem (12, 31, 41, 45). Socialā plaisa starp saimnieku un kalpu bij viegli pārkāpjama: redzam, kā agrākais saimnieks paliek par kalpu (11) vai arī spiests ņemt kalpu uz dažiem gadiem par savu pušelnieku jeb pusmājas saimnieku (9).

Tāpēc ir vietā jautājums par saimnieku tiesisko un ekonomisko stāvokli. Pēc 1819. g. likuma zemnieks vairs nebija dzimstcilvēks, t. i. muižas novada piederums, bet personīgi brīvas kārtas loceklis. Par saimniekiem 1819. g. sauca tos zemniekus, kuŗi par viņiem ierādīto zemi pildīja zināmus pienākumus pēc vaku grāmatu noteikumiem; tāpat pie saimnieku šķiras piederēja atraitnes, ja viņas valdīja mājas kā saimnieki. Visi pārējie, arī saimnieka bērni līdz rekrūšu gadiem, likuma priekšā bij dienestnieki jeb gājēji. 1823. g. jurgos atlaida brīvībā pirmo saimnieku pusi un 1825. g. jurgos pirmo

gājēju pusi. Par šīm pārmaiņām muižnieki pazipoja brīvlaižamiem jau iepriekšējā gadā Miķelos, pie kam tiem jau Mārtiņos vajadzēja dot savam agrākam dzimtskungam atbildi pagasta tiesas priekšā, vai jūrgos atlaižamā persona paliks jo projām savā vecā dzīves vietā, vai arī nolēmusi to mainīt. Pirmos trijos brīvības gados saimnieks varēja palikt savās mājās uz agrākiem vaku grāmatu noteikumiem, vai arī slēgt ar muižnieku «brīvu» līgumu, savstarpēji vienojoties uz jauniem noteikumiem.

Patiesībā, «brīvo» saimnieku stāvoklis nepalika vis labāks, bet bieži vien sliktāks. Ja agrāk likums noteica, cik un kādas nodevas un klaūšas muiža varēja prasīt no katras mājas, tad tagad, kad vaku grāmatas bij formeli atceltas un viņu noteikumi vairs nebij saistoši, muižnieks bij ieguvis brīvību uzkrāt saimniekiem tādas nastas, kādas viņam patika, jo likuma priekšā to aizsargāja tā sauktais «brīvo līgumu» princips. Tomēr faktiski vaku grāmatas uz ieradumu tiesību pamata palika jo projām spēkā (38, 43), kas nozīmēja to pašu, ka arī uz priekšu «brīvie» saimnieki tāpat klausīja muižai kā agrāk dzimtsļaudis. 1838. g. vēl tikai $81\frac{1}{2}\%$ no visiem Vidzemes saimniekiem maksāja nomu naudā, kamēr pārējie slēdza ar muižu klaūšu līgumus — parasti uz trim gadiem (9).

Drustu pagasta tiesas protokolos uzglabājies šāds rentes jeb leidas līgums, noslēgts 1835. g. uz 12 gadiem starp Drustu lielkunu Hagemeisteru un diviem audējiem, brāļiem Karlsoniem (49). Raksturīgi, ka vēl 19. g. s. nomu sauc par leidu, ar kādu vārdu zviedru laikos apzīmēja atpirkšanos no klaūšām.¹ Tas liecina, ka zemnieku vairums arī Drustos bij vēl klaūšu ļaudis. Leidas lielums bij 60 rubuļi par 21 dālderiem jeb $\frac{1}{4}$ arkla. 1804. g. likums bij pacēlis arkla vērtību no 60 uz 80 dālderiem, tā tad par $33\frac{1}{3}\%$. Tā kā saimnieka zemes platība palika agrākā, tad tas nozīmēja to pašu, ka klaūšas palielināja par $33\frac{1}{3}\%$ samērā ar zviedru laikiem.

Kā jau aizrādījām, vaku grāmatām vairs nebij saistoša spēka pēc 1819. g. likuma par zemnieku brīvlaišanu. Tomēr Drustos vēl turējās pie viņu noteikumiem. — 1833. g. Pēteris Bērziņš uz muižas zemes dibina jaunu māju («Bērziņa ciemu»), un viņas vērtību lielkungs nosaka uz 32 dālderiem, par kuriem «tā kalpošana uz priekšu būs tāda pati kā... citos ciemos, kurī pēc vakas grāmatu to pašu zemes vērtību tur». (43, 38). Kā jaunsaimnieks Pēteris Bērziņš, pēc agrāko gadu simteņu parauga, bauda trīs brīvgadus un šai laikā nedod ne kroņa, ne muižas gaitas.

¹ A. Švābe, Pagasta vēsture, I. 310—18.

Kādas kļaušas bij saimniekam jādod muižai par tiesībām «valdīt māju»? (38). Par to var drošas ziņas dabūt tikai no vaku grāmatām. Drustu pagasta protokoli piemin šādus kļaušu veidus: malkas pievešana muižai (4) un skolai (7); riežu aršana (16, 31); kuļšanu muižas rijā (17); pļavu nokopšana, pie kam saimnieka sūtīto darbinieku sauca par «siena gabalnieku» (30); zirgu došana muižas kuļmašīnai (32); ūdens un barības pievešana muižas lopiem (27); darbi degvīna darītavā, pie kam šādu strādnieku sauca par «brengūzieti» (26); muižas linu un vilnas vērpšana (39); kartupeļu rakšana (47); ceļu kļaušas (40). Muižas gaitnieki dalījās darbiniekos, kuŗus deva atsevišķas mājas cauru gadu, un kārtņiekos, kuŗus ņēma no visa pagasta pēc kārtas (26,39). Parasti saimnieks pats kļaušās negāja, bet sūtīja savu «gājēju» — kalpu vai kalponi (12, 19, 30). Ja kļaušu darbs nebija pienācīgi izdarīts, tad to vajadzēja pārstrādāt no jauna (16, 31, 40) un par nepaklausību vainīgo vēl sodīja ar 10—30 sitieniem ar spiekiem uz krēkla (2, 4, 12, 16, 17, 30, 40); dažreiz bez tam vēl bija jāmaksā naudas sods par aizkavētām dienām (7, 15, 30). Ļoti vecs 16. g. s. paradums atspoguļojas 30. oktobra 1830. g. spriedumā: par neierašanos uz riju kuļšanu, kalponi soda ar 12 rikstēm un bez tam vēl viņai jāsamaksā degvīns, «ko tie citi kūļēji nodzēruši». (19). Maiņēļa zemnieku likumos šis noteikums formulēts šādi: «Ja darbinieks neierodas kult muižas rijas, tad sodāms: pirmo reiz ar vienu aitu, otrreiz ar cietumu, trešo reiz ar pāris rikšu; soda aitu apēst pārējiem kūļējiem.»¹ Tas ir interesants administratīvo spaidu piemērs, kur darbu liek izpildīt uz vainīgā rēķina nevis citai personai, bet veselai darbinieku grupai, pie kam vainīgais maksā tiem visiem kopā: dod aitu kopīgai apēšanai, vai — kā Drustos — samaksā izdzerto degvīnu.

Muižas laukus kļaušu darbinieki apstrādāja pēc riežu jeb valaku sistēmas (31, 34), kuŗa Vidzemē ieviesās no Kurzemes. Abi nosaukumi laikam patapināti no Lietavas, kur jau 16. g. s. zemi izmērija valakās (волока) un to sadalīja trīslaukos jeb riežās (рѣзь). Riežu sistēma bija tā, ka katram saimniekam ierādīja muižas tīrumos savu gabalu, kuŗu tam vajadzēja apart, apsēt un nopļaut. Ja vienam saimniekam nebija spēkam māju valdīt un segt muižas kļaušas, tad viņš ar kunga atļauju varēja ņemt sev pusēnieku. Agrākos gadu simteņos par pusēnieku sauca otru pusmājas saimnieku, kuŗi sākumā sadalīja tikai tīrumus, bet pļavas,

¹ A. Švābe, Pagasta vēsture, I. 190.

ganības un ēkas lietoja kopīgi (42). Tagad turpretim, saskaņā ar 1819. g. likumu, pusenieks pieskaitīts saimnieka kalpiem, kurš atšķirībā no bandiniekiem, neatrodas saimnieka maizē un nesāņem visalgas daļu bandas zemē, bet visai algai, uzturam un drēbēm dabū pusi no mājas ienākumiem — pusi kaķepāju (5), pusi no katras izkultas rijas (9). Šādam pusenieku kalpam saimnieks aizdeva savu zirgu, ratus un darba rīkus, par ko puseniekam bij jāuzņemas puse no visām muižas un valsts klaušu gaitām, bet mājas darbos jāiet un jāklausa tāpat kā katram saimnieka kalpam. Šādu līgumu 1830. g. noslēdza uz trim gadiem Jaudzumu māju saimnieks ar rancēniešu kalpu Krustiņu Soloku, pie kam tīrumi un pļavas palika nedalīti (9). Ari rokas dzirnavas pārgāja abu kopīgā lietošanā, tāpat kā ēkas.

Kad saimnieks iekrita parādos un vairs nespēja ilgāk «kungam kalpot un valstij maksāt», tad viņš griezās pie pagasta tiesas, lai tā atņem viņam mājas saimniecību. Tiesa apraksta saimnieka mantu un pārdod to izolē. (10). No citas lietas redzam, ka bērnu saimnieks vecuma un nespēka dēļ («nav tas žēligais Dievs ne ar vienu dzimu, t. i. bērnu apšķinķojis») nāk pie tiesas un lielkunga ar «padomu» atļaut viņam atdot mājas valdīšanu savam brālim. (18). Ja pēc tēva nāves paliek nepilngadīgi bērni, tad tēva mājās par saimnieku ieliek aizbildni līdz dēla pilngadībai, kurš atbild par visu atraitnes un bērnu kustamo un nekustamo mantu (11); vai arī māju nodod jaunākam brālim un vecākā brāļa mantu sadala starp atraitni un bērniem (28). Lielkungs varēja mājas atņemt saimniekam arī par nepaklausību (32.); tāpat kungs liek pagasta tiesai priekšā «atņemt saimnieka vārdu» nolaidīgam jaunsaimeņam, kurš bij palaidies dzērumā (44). Zīmīgs saimnieka izķilāšanas gadījums pieminēts 5. maija 1832. g. protokolā: savas nesaticības dēļ saimnieks nevar dabūt strādniekus un spiests atdot mājas valdīšanu sava brāļa meitas vīram (38). Šie gadījumi liecina, ka lai gan kungs nebija spiests paturēt saimnieku mājās ilgāk par «brīvā līgumā» noteiktiem gadiem, tomēr uz sen nodibinātu ieradumu tiesību pamata mājas parasti pārgāja no tēva uz viņa bērniem, brāļiem vai znotiem; tā tad palika joprojām tēva dzimts valdīšanā. Uzglabājusies arī kāda kustamās mantas dalīšanas lieta, no kuras redzam visu saimnieka iedzīvi: divi nepilngadīgi dēli un māte-atraitne ar tiesas lēmumu saņem pa zirgam un cūkai; meita dabū govī, puscūku un aitu. Vīriešu drēbes un darba rīkus sadala starp dēliem. Bērnu mantu pārvalda divi aizbildņi, kuri cenšas to pārdot un naudu paglabā pagasta kasē līdz pilngadībai (28). Ja tēvs

kādam bērnam novēlējis īpaši nosacītu mantas daļu, tad to var pārvaldīt arī atraitne līdz otrai laulībai. Priekš tam viņai jālūdz tiesas atļauja, kuŗa var uzdot viņas otram vīram uzglabāt pirmās laulības bērna mantu (51).

Tiesas aktis atspoguļojušies arī daži krimināli nodarījumi — zagšana (20, 34), piekaušana (27), lamāšana (8, 25), nepatiess apvainojums (22). Muižas labības zagšanu un amata vīru lamāšanu soda tāpat kā nepaklausību ar 20—30 sitieniem (17). Turpretim muižas administrāciju (modernieku) par darbinieka piekaušanu var sodīt tikai ar naudas sodu, pie kam sodu palielina par katru turpinātu nozieguma atsevišķo aktu: par sitienu «pirmā lugā» — 1 rubli, otrā lugā — 1 rub. 25 k., trešā lugā — 1 rub. 75 k. Pusi no soda naudas saņēma cietušais, otru pusi — pagasts (27).

Beidzot, Drustu tiesas aktis rāda, ka pagastam jādod savs cilvēks zirgu pasta stacijai (36, 39), pie kam viss pagasts pēc kārtas atkalpo muižā klausas tam saimniekam, kuŗam kalps aizgājis par pasta puisi. Tāpat pagastam jādod uzturs rekrušos nodotā vīra sievai un bērniem (46).

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309065555

(-60)